

“...ปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้นในภาษาไทย เมื่อเรายืมคำควบกล้ำจากภาษาบาลีสันสกฤตและเขมรเข้ามาใช้ในภาษาไทย ถ้าเรายืมคำที่ควบกล้ำหรือตามด้วยพยัญชนะเสียงเหลว ก็คงไม่เกิดปัญหาในการออกเสียง เพราะเรามีคำควบกล้ำในนี้อยู่แล้ว แต่หากเรายืมคำควบกล้ำชนิดไม่ได้ควบหรือตามด้วยพยัญชนะเสียงเหลวมาใช้ เราคงเกิดปัญหาในการออกเสียงคำกล้ำเหล่านี้แน่นอน...”

อักษรนำ

อนันต์ อารีย์พงศ์ *

หนังสือที่เขียนอธิบายเรื่องอักษรนำและมีหลักฐานยืนยันได้เล่มแรก น่าจะเป็น จินตามณี เล่ม 2 พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อธิบายความด้วยคำร้อยกรองประเภทกาพย์ฉกฉับ จำนวน ๑๓ บท อธิบายความโดยยกตัวอย่างคำเอาไว้เพียงเล็กน้อย ดังตัวอย่างเช่น;

อักษรต่ำผู้สืบสืไซ	สำเนียงสูงโจน
จักชักจักนำคำขาน	
เอาอักษรสูงเปนประธาน	น่านำนาน
จึงสูงขึ้นส่งสำเนียง	
คือ ห เนานำนำเนียง	ต่ำขานขึ้นเคียง
ให้เสียงเปนสูงเสมอสมาน	
แจกคำพร่ำว่าเหลนหลาน	คำเหว่ยคำหวาน
ให้เปนต้นเปนอย่างบรรยาย	
หนึ่งอักษรสูงทั้งหลาย	วิสัยชุนิหมาย
แลนำซึ่งคำต่ำเดิม	
สูงได้ดูจลลงเฉลิม	สูงพจนเพิ่มเติม
เปนสองอักษรเสมอกัน	
ทุกทั่วตัวสูงนำพรร	เสียงสูงเทียมทัน
ทวนสิ้นสืบเอ็ดอักขระรา	

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

หนึ่งอักษรหมู่ขฌฌิมา	ถ้วนเนาสังขยา
จกนำตัวต่ำทั้งผอง	
นำได้โดยใจสมปอง	ชอบใช้ตามลบบอง
บเพี้ยนบแพกแปลกแปลง	
พึงให้พิจารณาสารสะแดง	แม้ชอบโดยแดง
ก็ใช้ตัวสูงจุ่งคำ	
ผิวดรอักษรกลางนำ	พึงใส่หน้าประจำ
จกทับเอกโทเบื่องบน	
จงอ่านสำน่านุสนธิ์	ผรรเสียงเสมอกล
อักษรสูงใส่เอกโท	

สรุปความในจินตามณีเล่ม ๒ นี้ได้ว่า มีการนำพยัญชนะกลุ่มอักษรสูง ๑๑ ตัวไปนำอักษรต่ำ ๒๔ ตัว เพื่อให้อักษรที่ถูกนำมามีสำเนียงเสมอกัน ได้แก่ อักษรนำชนิด <ห-นำ> เช่น เหลน หลาน หวาน (ซึ่งไม่ได้อ่านออกสำเนียง ห ออกสำเนียงสูงขึ้นอย่างอักษรสูงอย่างเดียว) และอักษรสูงนำชนิดอ่านออกสำเนียงพยัญชนะนำเป็นเหมือนประวิสรรชนีย์ล้วน พยัญชนะถูกนำมาให้อ่านออกสำเนียงอักษรสูง เช่น ฉลอง เฉลิม และอักษรกลาง ๙ คำ นำอักษรต่ำ

หนังสือเล่มต่อมาที่กล่าวถึงอักษรนำอีก คือ วาหนิตินิกร ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หนังสือเล่มนี้จะกล่าวถึงอักษรนำอย่างเดียวอย่างละเอียด อธิบายความด้วยร้อยแก้ว โดยอธิบายนิยามของอักษรนำก่อน จากนั้นก็แยกแยะแจกแจง (แจกลูก) อย่างละเอียด ทีละคู่อักษร แล้วสรุปความไว้ตอนหลังว่าในแต่ละคู่อักษรมีอักษรนำคำใดที่ใช้อยู่จริง

นิยามอักษรนำในวาหนิตินิกรสรุปได้ดังนี้ "คือ การนำอักษรสูง ๑๑ ตัว มาผสมอักษรต่ำที่ควรจะนำให้มี สำเนียงสูงขึ้นได้ ๑๐ อักษร คือ <ข ช ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ช ส> แต่ <ห-นำ> เป็นแค่จงให้อักษรต่ำมีเสียงสูงขึ้นอย่างเดียว แต่ไม่ต้องอ่านออกสำเนียงคำ <ห> ฝ่ายอักษรสูง ๑๐ ตัวนั้น ถ้านำข้างหน้าตัวใดก็ชักเสียงตัวนั้นให้สูงขึ้น ทั้งต้อง อ่านให้ตัวนำนั้น ออกเสียงเป็นประวิสรรชนีย์ บรรจบเข้ากับอักษรตัวหลังกลืนกันอยู่ด้วย เหมือนคำว่า ขนุน ขนม และจำเพาะนำได้แต่ตัวที่ควรจะนำคือ <ง น ม ย ร ล ว>

เมื่อนิยามเสร็จ จากนั้นจะแจกลูกทีละคู่อักษรแล้ว แล้วสรุปคำเอาไว้ตอนท้ายว่า อักษรนำคู่ไหนมีคำที่ใช้อยู่จริงอะไรบ้าง คู่อักษรนำที่นำมาแจกลูกหรืออาจไม่แจกลูกแต่สรุปคำที่ดีไว้อย่างเดียว มีดังนี้

<ขง	ฉง	ถง	ผง	-	สง>
<خن	ฉน	ถน	ผน	-	สน>
<ขม	ฉม	ถม	-	-	สม>
<ขย	-	-	ผย	-	สย>
<ขร	-	-	-	ผร	สร>
<ขล	ฉล	ถล	ผล	-	สล>
<ขว	ฉว	ถว	ผว	-	สว>

และ

<หง หญ หน หม หย หร หล หว>

ตอนท้ายได้กล่าวถึงอักษรกลางนำอักษรต่ำไว้เล็กน้อย โดยกล่าวถึงคู่อักษรแล้วยกตัวอย่างประกอบเล็กน้อย ได้แก่

<กน กย กร>

<จม>

<ตง ตน>

<ปม ปย ปล>

<อง อน อย อร>

เมื่อพิจารณาเนื้อหาอักษรนำในวาหนิตินิกรแล้วพอจะสรุปได้ว่า ผู้แต่งท่านคงเน้นอักษรนำประเภทอักษรสูงนำมากกว่าอักษรกลางนำและอักษรนำ ที่ไม่ออกเสียงคำนาคือ <ท-นำ> เพราะการเสนอเนื้อหาอักษรสูงนำส่วนมากจะแจกลูกก่อนแล้วจึงสรุปไว้ว่ามีคำใดที่ใช้อยู่บ้าง ส่วนอักษรกลางนำไม่ได้แจกเลย กล่าวถึง คู่อักษรแล้วยกตัวอย่างคำที่ใช้อยู่มาให้ดูในเรื่องอักษรนำ ตัวอย่างที่แจกแจง (แจกลูก) และสรุปคำมีอยู่หลายคู่อักษรที่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปออกเสียงอย่างอักษรควบกล้ำไปแล้ว เช่น

<ชร> - ชรัว

<ฝร> - ฝรัน

<ชล> - จำโชน

<ผว> - ผล

<ชว> - ชวนชวาย เป็นต้น

และบางคู่อักษรได้กลายเป็นอักษรควบกล้ำไปแล้ว เช่น

<สร> - สระสรง เป็นต้น

หนังสือที่อธิบายถึงอักษรนำไว้อย่างละเอียดอีกเล่มหนึ่ง คือ หลักภาษาไทย ของ กำชัย ทองหล่อ ซึ่งพอจะสรุปเนื้อหาได้ดังนี้

๑. นิยามอักษรนำว่า หมายถึง พยัญชนะ ๒ คำรวมอยู่ในสระตัวเดียวกัน บางคำก็ออกเสียงร่วมกันสนิท เช่น หนู หมอ อยาก บางคำก็ออกเสียงคล้ายกับเป็น ๒ พยางค์ มีเสียงสระ <อะ> หลังพยัญชนะคำที่ ๑ เช่น กนก อ่านว่า <กะ-หนก>

๒. ลักษณะอักษรนำ

๒.๑ ต้องเป็นพยัญชนะ ๒ ตัว ประสมกันและอยู่ร่วมในสระตัวเดียวกัน

๒.๒ สระตัวใดที่เขียนไว้ข้างหน้า ก็ต้องเขียนไว้ข้างหน้า ก็ต้องเขียนไว้ข้างหน้าอักษรนำเหมือนอักษรธรรมดา เช่น เชนย โจน สระตัวใดใช้เขียนคร่อม ก็ต้องเขียนคร่อมอักษรนำเหมือนอักษรธรรมดา เช่น เฉลียว เขี่ยน สระที่เขียนไว้ข้างบน ข้างล่างและหลังพยัญชนะ รวมทั้งรูปวรรณยุกต์ด้วย ให้เขียนไว้ที่คำที่ ๒ ของอักษรนำ สระ ฉลุ ชยุ้ม เพื่อแสดงว่า อักษรนำแม้จะเขียนคู่กันเป็น ๒ คำ ก็ต้องถือว่าได้ประสมเป็นคำเดียวกัน

๒.๓ การออกเสียงจะปรากฏเสียงพยัญชนะ ๒ คำประสมกันคนละครั้ง ยกเว้นคำ <ห,อ นำ> ไม่ต้อง

ออกเสียงคนละครั้งเหมือนอักษรนำตัวอื่นๆ ให้ออกเสียงประสมสนิทเหมือนอักษรควบแท้

๒.๔ พยัญชนะตัวนำหน้าจะเป็นอักษรสูง อักษรกลางหรืออักษรต่ำก็ได้ เช่น ขนม กนก เขลย พยัญชนะตัวหลังก็เช่นเดียวกันจะเป็นอักษรชนิดใดก็ได้ แต่มีข้อสังเกตว่า ถ้าพยัญชนะตัวหน้าเป็นอักษรสูงหรือกลาง และตัวหลังเป็นอักษรเดี่ยว/ อักษรเตี้ยวนั้นจะออกเสียงและผันเสียงอย่างอักษรสูงและกลางซึ่งเป็นตัวนำ (มี ยกเว้นบางคำที่ไม่อ่านตามกฎนี้ เช่น กฤษณะ วิษณุ อัศวิน) ถ้าพยัญชนะตัวหลังไม่ใช่อักษรเดี่ยว ให้ออกเสียงอย่างปกติ ไม่ต้องออกตามอักษรสูง หรือกลางซึ่งเป็นตัวนำ เช่น แสดง เผชฌ

๒.๕ อักษรสูงอาจนำอักษรสูงด้วยกันได้ เช่น สดาน หรืออักษรต่ำนำอักษรต่ำก็ได้ เช่น เชลย แต่อักษรกลางนำอักษรกลางไม่มี

๒.๖ ถ้าเป็นตัวสะกด ให้ถือตัวหน้าเป็นตัวสะกดแต่ตัวเดียวแล้วทำหน้าที่เป็นตัวนำด้วย เช่น วาสนา กฤษณา

๒.๗ การออกเสียงอักษรนำ จะออกเสียงประสมกันแต่ไม่กล้ำกันสนิทเหมือนอักษรควบแท้ เว้นแต่ <ห, อ นำ> ถ้าพยัญชนะที่นำหน้าเป็นอักษรสูงหรือกลาง อักษรเดี่ยวซึ่งเป็นตัวที่ ๒ จะออกเสียงผิดปกติ เช่น ขยะ <ยะ> จะออกเสียงเป็น <หยะ>

๒.๘ <ห> ใช้เป็นตัวนำเฉพาะอรรถสระและพยัญชนะตัวสุดท้ายของพยัญชนะวรรคเท่านั้น หย่า หรี หลง หวาด หงอก หน้ำ หนี หมึก

๒.๙ อักษรควบไม่แท้บางตัวก็ใช้เป็นอักษรนำได้ เช่น ปราบณา

หนังสือรุ่นหลังๆ เล่มอื่นๆ เมื่ออธิบายถึงอักษรนำมักจะเขียนโดยยึดกฎเกณฑ์และแนวการอธิบายของ คำชัย ทองหล่อ ทั้งสิ้น เช่น หนังสือเรียนวิชาหลักภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม ๑ ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.๒๕๒๑ อธิบายเรื่องอักษรนำสรุปได้ดังนี้

๑. นิยาม อักษรนำ-อักษรตาม หมายถึง พยัญชนะสองตัวเรียงกัน ประสมด้วยสระเดียวกัน ตัวแรกเป็นอักษรสูงหรือกลาง จะบังคับให้พยัญชนะตัวหลังซึ่งเป็นอักษรเตี้ยมีเสียงวรรณยุกต์ตามพยัญชนะตัวแรก เช่น

ขยาย <ข>-อักษรสูง นำ <ย> อักษรเตี้ย <ย> ต้องออกเสียงวรรณยุกต์ตามอักษรตัวแรกเป็นเสียงจัตวา และให้อ่านออกเสียงพยัญชนะตัวแรกเป็น <อะ> กิ่งมาตรา

ถ้าคำมีพยางค์มากกว่าหนึ่งพยางค์ เช่น รัศมี อักษรสูงที่นำหน้าอักษรเดี่ยว จะจุลงเสียงอักษรตามให้เป็นเสียงจัตวาไปด้วย ถ้าอักษรกลางเป็นตัวสะกดของพยางค์หน้า จะจุลงเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์หลังให้เป็นไปตามเสียงอักษรกลางจึงอ่านเสียงพยางค์หลังเป็นเสียงเอก เช่น อุปราช

๒. อักษรนำ-อักษรตาม อีกประเภทหนึ่ง คือ <ห,อ นำ> นำอักษรเดี่ยว แล้วไม่ออกเสียงตัว <ห,อ> เช่น หงอย หนิง หนาว หมุน หย้า ทรูหรา ไหล หวี อยู่ อย่า อย่าง อยาก

หากจะสรุปเรื่องอักษรนำจากหนังสือหลักๆ ทั้ง ๔ เล่มนี้ จะสามารถสรุปความรวมๆ ได้ดังนี้

๑. อักษรนำ หมายถึง คำพยางค์เดียวที่มีพยัญชนะสองคำเรียงกันประสมด้วยสระเดียวกัน และคำมากกว่าหนึ่งพยางค์ ซึ่งคำสะกดของพยางค์หน้านอกจากทำหน้าที่เป็นตัวสะกดแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นตัวนำด้วย เช่น วาสนา

๒. ชนิดของอักษรนำ มี ๒ ชนิด

๒.๑ อักษรนำที่ไม่ออกเสียงพยัญชนะนำ ออกแต่พยัญชนะตาม ได้แก่ อักษรนำด้วย <ห และ อ> เช่น หยอก อยาก

๒.๒ อักษรนำที่ประสมด้วยสระเดียวกัน โดยออกเสียงพยางค์หน้าประสมกับเสียงสระ <อะ> ส่วน

พยางค์หลังออกเสียงสระตามรูปสระที่กำกับอยู่

๓. ลักษณะการนำ พยัญชนะนำและตามจะเป็นอักษรอะไรก็ได้เช่น

อักษรสูงนำ	สนอง
อักษรกลางนำ	กาณณิก
อักษรต่ำนำ	โพยม
อักษรสูงตาม	สถาน
อักษรกลางตาม	เผอญ
อักษรต่ำตาม	แขนง

๔. การอ่านอักษรนำ

๔.๑ ถ้าพยัญชนะนำเป็นอักษรสูงหรือกลางพยัญชนะตามเป็นอักษรเดี่ยว อักษรเดียวนั้นจะออกเสียงและผันเสียงตามอักษรสูงหรือกลางซึ่งเป็นตัวนำ

เจวียง <ฉะ-เหวียง> ออกเสียงพยางค์หลังเป็นเสียงวรรณยุกต์จัตวา ตามรูปพยางค์อักษรสูงคำเป็น
 สงัด <สะ-หัด> ออกเสียงพยางค์หลังเป็นเสียงวรรณยุกต์เอก ตามรูปพยางค์อักษรสูงคำตาย
 กนก <กะ-นก> ออกเสียงพยางค์หลังเป็นเสียงวรรณยุกต์เอก ตามรูปพยางค์อักษรกลางคำตาย
 ดลิ่ง <ตะ-ลิ่ง> ออกเสียงพยางค์หลังเป็นเสียงวรรณยุกต์สามัญ ตามรูปพยางค์อักษรกลาง
 คำเป็น

๔.๒ ถ้าพยัญชนะตามไม่ใช่อักษรเดี่ยว ให้ออกเสียงตามปกติ ไม่ต้องผันเสียงตามอักษรสูงและกลางซึ่งเป็นพยัญชนะนำ

แสดง <สะ-แดง> พยางค์หลังออกเสียงเป็นวรรณยุกต์สามัญ ไม่ต้องผันเสียงตามรูปพยางค์อักษร
 สูงคำเป็น

เผอญ <พะ-เอิญ> พยางค์หลังออกเสียงเป็นวรรณยุกต์สามัญ ไม่ต้องผันเสียงตามรูปพยางค์อักษร
 สูงคำเป็น

จากสรุปความดังกล่าวจะเห็นว่า การอธิบายเรื่องอักษรนำจะเน้นไปที่ความหมายลักษณะหรือรูปแบบชนิดและวิธีอ่าน หากย้อนไปดูคำอธิบายของกำชัย ทองหล่อ มีข้อความที่น่าสังเกตอยู่เรื่องหนึ่ง คือ การอธิบายความหมายอธิบายเหมือนกับว่าอักษรนำเป็นพวกเดียวกับอักษรควบกล้ำ (พยัญชนะประสม) โดยอธิบายว่า "คือพยัญชนะ ๒ ตัวร่วมอยู่ในสระเดียวกันบางคำก็ออกเสียงร่วมกันสนิท เช่น หมอ บางคำก็ออกเสียงคล้ายกับเป็น ๒ พยางค์ แต่พยัญชนะทั้ง ๒ นั้นประสมกันไม่สนิทกลมกลืนเหมือนอักษรควบแท้" เมื่อนำคำอธิบายเรื่องพยัญชนะประสม ในหนังสือหลักภาษาไทย ของพระยาอุปกิตศิลปสารมาเปรียบเทียบ ท่านแบ่งพยัญชนะประสมเป็น ๒ พวก คือ อักษรนำกับอักษรควบ คำสองประเภทนี้แตกต่างกันที่ อักษรนำให้อ่านพยัญชนะ ๒ ตัวเรียงกัน เป็นสองพยางค์ พยางค์ต้นอ่านเหมือนมีสระประสมอยู่ พยางค์ที่สองออกเสียงตามสระประสม ส่วนอักษรควบแท้ จะออกเสียงพยัญชนะทั้งสองตัวร่วมสระเดียวกัน ก็แสดงว่า อักษรนำและอักษรควบกล้ำแท้ ก็คือ คำจำพวกเดียวกันแต่ต่างกันที่วิธีการออกเสียง ภาษาไทยแม้จะเคยเป็นภาษาที่มีเสียงพยัญชนะประสม(พยัญชนะควบกล้ำ)อยู่หลายเสียงมาตั้งแต่สมัยโบราณดังที่ฟาง ไกว ลี เคยสร้างเสียงควบกล้ำดั้งเดิมไว้ในภาษาไทยโบราณก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับภาษาเขมร และภาษาบาลีสันสกฤตแล้ว เสียงพยัญชนะควบกล้ำของไทยจะมีน้อยกว่าภาษาดังกล่าวมาก ตกมาถึงสมัยปัจจุบันนี้เสียงควบกล้ำในภาษาไทยยิ่งเหลือน้อยลงไปอีก จำนวนคู่เสียงจะเหลือประมาณ ๑๑ เสียง (ไม่นับเสียง <ทร> เพราะตัวอย่างคำของเสียงนี้เป็นคำยืมสันสกฤต) และการประสมเสียงจะมีขอบเขตที่แคบ โดยเฉพาะ

เสียงพยัญชนะตามมีแค่เสียง <ร ล ว> ใน 3 เสียงดังกล่าวนี้นี้ ก็ปรากฏทั้งในภาษาสันสกฤตและเขมร การสังเกต คำควบกล้ำในภาษาไทยจึงออกจะยุ่งยากไม่น้อยเหมือนกันเพราะไปสอดคล้องกับภาษาอื่น ถึงอย่างไรก็ตาม เฉพาะการควบกล้ำในภาษาไทยเราสามารถสังเกตได้จากพยัญชนะตามซึ่งเป็นพยัญชนะเสียงเหลวทั้งหมด (liquid sounds) การออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษาไทยทุกเสียงจึงสามารถออกเสียงกลมกลืนเป็นเสียงเดียวกันได้อย่างสนิท ส่วนการออกเสียงควบกล้ำหรือพยัญชนะประสมในภาษาอื่นๆ ที่ไม่ได้ควบหรือตามด้วยพยัญชนะเสียงเหลว จะไม่สามารถออกเสียงกลมกลืนได้อย่างสนิท จะต้องออกเสียงใดเสียงหนึ่งให้เบากว่าอีกเสียงซึ่งมักจะเป็นเสียงพยัญชนะนำ ส่วนพยัญชนะตามจะออกเสียงเน้นหรือหนักกว่า โดยสองเสียงดังกล่าวนี้นี้ต้องออกให้ต่อเนื่องกันด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นหากเราจะจำแนกพยัญชนะควบกล้ำ เราสามารถจำแนกได้เป็น ๒ ชนิด คือ พยัญชนะควบกล้ำที่มีพยัญชนะตามเป็นเสียงเหลว และสามารถออกเสียงควบกล้ำกลมกลืนกันได้สนิท กับพยัญชนะควบกล้ำที่ไม่ได้ควบกล้ำกลมกลืนกันอย่างสนิท ปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้นในภาษาไทยเมื่อเรายืมคำควบกล้ำจากภาษาบาลีสันสกฤต และเขมรเข้ามาใช้ในภาษาไทย ถ้าเรายืมคำที่ควบกล้ำหรือตามด้วยพยัญชนะเสียงเหลวก็คงไม่เกิดปัญหาในการออกเสียง เพราะเรามีคำควบกล้ำในนี้อยู่แล้ว แต่หากเรายืมคำควบกล้ำชนิดไม่ได้ควบหรือตามด้วยพยัญชนะเสียงเหลวมาใช้ เราคงเกิดปัญหาในการออกเสียงคำควบกล้ำเหล่านี้แน่นอน ซึ่งก็คงเป็นเช่นนั้น เพราะคำยืมที่มีลักษณะควบกล้ำดังกล่าวนี้นี้ เมื่อคนไทยเราออกเสียงตามเจ้าของภาษาไม่ได้ เราก็ต้องปรับตัวให้ออกให้ได้ จึงเป็นเหตุที่ทำให้เกิดการออกเสียงคำยืมคำควบกล้ำจำพวกหนึ่งในภาษาไทยจึงออกเสียงแบบแยกเสียงควบกล้ำนั้นๆ เป็น ๒ พยางค์ โดยเพิ่มเสียงสระ <อะ> ที่พยัญชนะนำ จนทำให้ดูเหมือนเป็นอีกพยางค์หนึ่ง ไม่ได้เป็นคำควบกล้ำ ซึ่งในภาษาไทยเราเรียกคำควบกล้ำชนิดนี้ใหม่ว่า "อักษรนำ" ดังนั้นหากเรานำคำที่จัดอยู่ในจำพวกอักษรนำ (ยกเว้นอักษรนำด้วย <ห,อ>) มาศึกษาดู เราจะพบว่า เป็นคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤตและเขมรเป็นส่วนมาก เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการวิเคราะห์อักษรนำในครั้งนี้ ผู้เขียนจะยกตัวอย่างอักษรนำในหนังสือวาทินิพนธ์ซึ่งมีตัวอย่างคำเป็นจำนวนมากและสมบูรณ์ที่สุดว่าน่าจะมาจากภาษาอะไรบ้าง โดยเฉพาะหากสามารถหารากคำว่าเป็นภาษาบาลีสันสกฤตและเขมร ผู้เขียนจะขอสันนิษฐานไว้ก่อนว่าน่าจะเป็นภาษานั้นๆ โดยผู้เขียนจะยกรากคำเดิมมาให้ได้ด้วย เพื่อจะเป็นการยืนยันว่า รากตัวเดิมนั้นมีลักษณะการควบกล้ำเช่นไร ดังตัวอย่าง

อักษรนำที่น่าจะมาจากคำควบกล้ำในภาษาเขมร

[illegible]

อักษรนำที่มาจากคำควบกล้ำในภาษาบาลีสันสกฤต

(ลาย)กนก	(ป.กนก)
เสนห	(ส.เสนห)
สนาน	(ส.สนาน)
สนิห	(ป.สนิห, ส.สนิห)
สมี	(ส.ศมี)
สมร	(ส.สมร)
สังขยา	(ป.สังขยา, ส.สังขยา)
แพสยา (ปัจจุบันใช้แพศยา)	(ส.ไวศย)
สวรรณ	(ส.สวรรณ)
สวามิภักดิ์	(ส.สวามิน+ภักติ)
ไอศวรรย์ (ปัจจุบันใช้ไอศวรรย์)	(ส.ไอศวรรย์)
สวัสดี	(ส.สวัสดี)
สวาท	(ส.สวาท)
พิศวาส (ปัจจุบันใช้พิศวาส)	(ส.วิศวาส)

อักษรนำที่มาจากการเล่นพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤต

สมุท	(ป.สมุท)
ไสมย, สมัย	(ป, ส. สมัย)
สมาน	(ป, ส. สมาน)
สมุต (ปัจจุบันใช้ สมุก)	(ป.สมุต)
สมัคร	(ส.สมคร)
สมาส	(ป, ส. สมาส)
สมุท (ปัจจุบันใช้ สมุทร)	(ส.สมุท)
(พระ) กสยป	(ส.กสยป)
สยมภู	(ป.สยมภู)
สยมพร	(ป.สยมพร)
ไศล	(ส.ไศล)
(สาร) โสลก	(ส.โศลก)
ฉวี	(ป, ส. ฉวี)
ปถวี	(ส.ปถวี, ป.ปฐวี)
สวะ	(ส.ศว)

อักษรนำที่ไม่สามารถจะหาที่มาได้ว่าเป็นภาษาอะไร จึงต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นภาษาไทย

จน	แดง	ดงาด	ผงอน
ผงาด	ผงม	สง่า	
ขนอน	(อว)ขนาง	(บาง)ขนาก	เอกเขนก

ขนัน	ขนด	ขนัด	ขนม
แขนะ	(ป๋)ไจน	ถนัด	ผนัง
ผนิก	ผนิก	เสน่า	สนะ
สนั่น	สนุ่น	สนัด	สนม
เสนา	ขม่า	ขม้น	เขม่น
ขมวน	ขมิง	โหมง	ขมิกขม่า
ขมุกคะมอม	ขมุดขมิด	เขมด	ขมวด
ขมับ	ขมูบ	ขมิบ	เขม้อบ
ขม่อม	เขม่ว	ขมุกขมัว	สมุน
เสมียน	สมอง	สมุด	เสม็ด
สมอ	ขยี้	ขย้า	ขยะ
เขย่า	ขยน	ขยัน	ขยักขย่อน
เขยื่อน	เขยีน	ขย่ง	เขย่ง
เขยง	เขย่ง	โขยง	เขยก
โขยก	ขยอก	ขยุกขยิก	ขยด
ขยัด	ขยาด	ขยับ	ขยาบ
ขยุบ ๆ	ขยิบ	เขยิบ	ขยุ้ม
ขยิม	ขยุย	ขยาย	เขยอะขยะ
ผยอง	ผยิบ	ผยอ	สยบสยอน
สยุ่น	สยอง	(ตัน)แสะยก	แสะยสยด
สยาม	สยาย	สยิว	แสะยะ
(ตัน)ขลุ่	ฉลุฉลวย	ฉลี้ยง	ฉลิก
ฉลุฉลวย	โฉลก	ฉลบ	ฉลอม
ฉลิม	ฉลว	ฉวี้	ฉวาะ
ถลา	เถลไถล	ถลิดถล้า	ถลัน
ถลึง	ถลอก	เถลือกถลน	เถลิก
ถลบ	ถลม	ถลุ่ม	ผละ
(ดอย)สลี	(ผล)สละ	สละ(ทิ้ง)	เสลือกสลง
สลับสลอน	สล้าง	เสลี้ยง	สลึง
(ทาง)แฉว	สลับ	สละสลาว	(วง)ฉวียน
ฉวาง	แฉว	ถวิล	ผวา
ไสว	ส้วน(ลม)	เสวียน(ม่อ)	พิศวง
สวางค(บุรี)	สวิงสวาย	สวิง	(ท่า)สวิด
สวาบ(โครง)	(ปลา)สวาย		

ข้อสังเกต

1. ตามที่ผู้เขียนได้เคยวิเคราะห์มาแล้วว่า อักษรนำกับอักษรควบกล้ำเป็นอย่างเดียวกัน ต่างกันที่วิธีการ

ออกเสียงในหนังสือวาทินิกรมีจำนวนหนึ่งที่พยัญชนะตามเป็น <ร ล ว> ซึ่งจะสามารถออกเสียงอย่างอักษรควบกล้ำแท้และไม่แท้ได้ กลุ่มคำดังกล่าวนี้ปัจจุบันได้เปลี่ยนวิธีการออกเสียงจากอักษรนำเป็นอักษรควบกล้ำไปแล้ว แต่ได้มีการเสนอเนื้อหาให้อยู่ในหนังสือวาทินิกร ซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับอักษรนำแทนที่จะไปกล่าวในหนังสืออักษรประโยคซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับอักษรควบกล้ำ ดังตัวอย่าง

อักษรนำในหนังสือวาทินิกรที่เปลี่ยนวิธีการออกเสียงจากอักษรนำเป็นอักษรควบกล้ำแท้

ขรัว	(หน้า)ฝรัน	โฉตเซลา	โซลเซล
(จ่าง)โชน	โชน (ทวาร)	ขลัง	(ไม้)เซลง
(ข้าง)โหลง	ขลุก ๆ	ขลุกขลุ่ย	โชรก
ขลาด	ขลับ	ขลิบ	ขลุบ
ขลุม	ขลุ่ย	(บ้าน)ขลื้อ	(พูด)ขลื้อ ๆ
(บ้าน)โฉลง	ผลิ	ผลุ	โผล่ผล
ผลั	โผล่	ผลุง	ผลียง
ผลัก	โผลกผลก	โผลผลิต	ผลับ
ผลุบ	ผลลบ ๆ	ผลีผลาม	ผลว
ผลาะ	ผลาะผลละ	(พูด)ผลอ	ผลผลือ
ผล	ผลง	ผลิต	ผลู
ขวนขวาย	(มะ)ขวิด	แขวง	ไขว่แขว
ขวกไขว่	ไขว่	ขว้า	กว้างขวาง
ขว้าง	ขวาก	แขวก	(ต้น)ขวาด
(เสียง)ขวาบ ๆ	ขวาดขวิว	ขวาบเขวียว	

อักษรนำในหนังสือวาทินิกรที่เปลี่ยนวิธีการออกเสียงจากอักษรนำเป็นอักษรควบกล้ำไม่แท้

สรี(สัวส์ดี)	(บ่อ)สระ	โศกเศร้า	สระสง
กำสรวน	สระเจริญ	สง(สนาน)	สระสง
(ใส)สร้าง	ก่อสร้าง	สร้าง(ทำ)	สร้าง(สวรรค์)
สราก(หน้า)	กำสรด	เสริด(หนี)	ประเสริฐ
(งาม)สรับ	สรวม(ชีพ)	เสริม	สรวย

๒. ในหนังสืออักษรประโยค ซึ่งกล่าวถึงเรื่องอักษรควบกล้ำเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปัจจุบัน ปรากฏว่ามีอยู่หลายเสียงที่ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการออกเสียงจากอักษรควบกล้ำแท้มาเป็นอักษรนำไปแล้วได้แก่เสียง <จร ตล ตว ปว ทล ทว พว> เฉพาะเสียง <จร> บางคำได้เปลี่ยนแปลงไปออกเสียงเป็นอักษรควบกล้ำไม่แท้ก็มี ดังตัวอย่าง

<ตล> ตลิตลาน, (จุด)โตล, (เที่ยว)ตลอน, (ริม)ตลิ่ง, (ตก)ตลึง, (เล่น)ตลก(คนอง), (ร้าน)ตลาด, อดตลุด, ตลอด(ไป), (เล่น)เตลิด, ตลบเตลง, ตลับ, ตลุมบอน, (ตี)ตลุด(ไป)
<จร> เจริญ, จรูญ, จรุง(ใจ), จรัส, จรวด
<ตว> สันตวา, ตวัด(ไว้), (ร้อง)ตวาด

- <ปว> ปะหล่ำ, ปวดี
<ทล> ทลวง(ไล้), ทล็ก, ทลาย
<ทว> ทวิช, ทวาย
<พว> พวง (สงกา)
และเสียง <จร> ที่ออกเสียงเป็นอักษรควบกล้ำไม่แท้ ได้แก่ (ความ)จริง

หนังสืออ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. หลักภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. อมรการพิมพ์, 2533.
กรมศิลปากร. จินตามณีเล่ม๑-๒กับบันทึกเรื่องจินตามณีและจินตามณีฉบับพระเจ้าบรมโกศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. ธนบุรี.
โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2512.
บรรจบ พันธุเมธา. พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชธน. เล่ม 1. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์จิงเจริญ,
2517.
บรรจบ พันธุเมธา. พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุमानราชธน. เล่ม 2. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์น,
2521.
บรรจบ พันธุเมธา. พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุमानราชธน. เล่ม 3. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์น,
2523.
บรรจบ พันธุเมธา. พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุमानราชธน. เล่ม 4. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์น,
2526.
บรรจบ พันธุเมธา. พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุमानราชธน. เล่ม 5. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์รุ่งเรืองสาส์น,
2528.
ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ. อักษรเจริญทัศน์, 2526.
วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. ภาษาศาสตร์เชิงประวัติ. วรรณนาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536.
ศรีสุนทรโวหาร พระยา. มูลบทบรรพกิจ. พิมพ์ครั้งที่ พระนคร โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2501.
อุปกิตศิลปสาร พระยา. หลักภาษาไทย. พระนคร. ไทยวัฒนาพานิช, 2511.
Apte, Vaman Srivram. The Student's Sanskrit-English Dictionary. Motilal Banarsidass' 1973.
Headley, Robert K, Jr. e al. Combodian-English Dictionary. Washington D.C. : The Catholic
University of America Press, 1977.
Macdonell, Arthur A. A Sanskrit Grammar for Students. London. : Oxford University Press, 1973.